

A. Saprykina, PhD, assistant professor
Donetsk National University, Donetsk

CATEGORIES OF LIFE AND DEATH IN ARTISTIC UNDERSTANDING OF GREGORY CHUPRYNKA

The article is devoted to the features of the artistic interpretation of categories of life and death in the lyrics of Gregory Chuprynka. The idea of irrepressible conflict of vital impulses and thanatological reflections is emphasized. Multifaceted understanding of the phenomenon of death is investigated. Author's understanding of the theme of immortality is clarified.

Key words: antithetism of life and death, the motive of immortality, eschatological visions, thanatological reflections.

УДК 811.111'37

Л. Сидоренко, ст. викл.

Національний технічний університет України «КПІ», Київ

ОБРАЗНО-СТИЛЬОВІ ДОМІНАНТИ РОМАНТИЗМУ

У статті досліджено онтологічне підґрунтя романтизму, на якому постає образ людини, окреслений у філософії, літературі та культурі. З'ясовано ті форми, які найбільш адекватно передають духовний пошук людини.

Ключові слова: єдність почуттів, романтична іронія, духовність, суб'єктивна діалектика.

Площина романтизму актуалізує дослідницький пошук не лише з огляду на те, що вона породила власні філософські системи (Ф. Шеллінг, Ф. Шлегель, Новаліс, Шлейєрмахер) та збагатила європейську культуру оригінальною літературою, а також критичною філологічною, історичною та соціально-політичною думкою.

Актуальність та доцільність дослідження. Особливої ваги в добу романтизму набуває людська особистість. У творах українських письменників кожна особистість є неповторною, своєрідною, індивідуальною: "...найбільшою заслугою романтизму, – на думку Н. Калениченка, – було піднесення ролі окремої особи" [1: 126].

Провідною залишалася ідея усвідомлення свого національного «я», процес національної самоідентифікації. Романтизм був першим виступом проти тотальної раціоналізації життєвого світу та призвів до глобальних культурних змін у процесі становлення людини, яка вперше відкриває для себе свою чуттєвість, свій внутрішній світ як незалежний та вільний.

Мета статті:

- систематизувати і синтезувати історико-філософські підходи до аналізу внутрішнього життя особистості.

© Л. Сидоренко, 2014

- з'ясувати ті форми філософської думки над образом людини, які найбільш адекватно можуть передати повноту її присутності у світі.

В історії світової культури романтизм був першим виступом проти тотальної раціоналізації життєвого світу та призвів до глобальних культурних змін у процесі становлення людини, яка вперше відкрила для себе свою чуттєвість, як свій незалежний та вільний внутрішній світ.

Романтики висловлювали відверто негативне ставлення до естетичних засад класицизму як літературного напрямку, проте подальший поступ літератури вимагав орієнтації на певні традиції, того фундаменту, на основі якого буде здійснено побудову літератури нового зразка. Таку основу романтики вбачали у попередніх функціональних літературних стилях – ренесансі та бароко. Суворі канони класицизму не змогли задовольнити естетичні смаки читача, а просвітництво, що спиралося на знання та холодний розум, залишало поза увагою його духовні потреби, що, на думку романтиків, суперечило основним засадам релігії та естетики як важливих складових у парадигмі загальнолюдських цінностей [2: 126]. Романтизм слов'янських народів виявляв чимало спільних рис із романтизмом західноєвропейського зразка, зокрема, провідною залишалася ідея усвідомлення свого національного «я», процес національної самоідентифікації. Вихідними координатами авторської уваги стає захоплення природою, людиною та суспільною історією виключно в їх чуттєвому вираженні, поетизація людського серця і душі [3: 126].

У центрі естетичної теорії романтиків – самоцінність окремої особистості, досягнення її складного духовного світу з акцентуацією на емоційно-експресивній складовій. Романтизм концептуально передбачає розкриття світу душі людини, багатогранність емоційного сприйняття нею дійсності.

Романтики розглядали людину, насамперед, як творчу особистість. Романтичне відчуття безмежності індивідуального буття, почуття «присутності нескінченного в кінцевому-в поетизації природи, в ліриці любовного почуття.» [4: 42], виявилось таким потрібним в сучасній філософії та мистецтві: філософії життя, філософської антропології (М. Шелер), екзистенціалізму (М. Хайдеггер, М. Бердяєв), в поезії символізму. Людина у своєму бутті неповторна і унікальна, на відміну від усього живого, людина наділена здатністю творити інші світи в усьому їх багатстві та розмаїтті. Все життя, «живе, мінливе, не узгоджене з логічними визначеннями» стає метою і вищим принципом філософії та естетики романтизму. Людське життя як воно є, суперечливе – у радості і стражданні, у любові і ненависті, у добрі і злі – викликає найбільший інтерес романтиків.

Особливі «інтимні» відносини складаються у людини з природою. Природа універсальна, і людина відчуває свою єдність з нею, віна пов'язана з нею нерозривними вузлами, як і всі інші живі істоти. «Людина - це сонце, його почуття - його планети» читаємо у Новаліса у «Фрагментах»: «Чарівний, вічний феномен - наше власне буття. Людина для самого себе - найбільша таємниця» [5: 325].

У вічному хаотичному русі народжується організм, який живе вмираночі і вмираючи, народжується знову. «Життя існує в обґрунтуванні смерті. Смерть - це кінець і одночасно початок життя» [5: 326]. Смерть, як сторона життя, викликала особливий містичний інтерес у романтиків, що, напевно, було пов'язано з таємничістю її для людини.

«Ми мріємо про мандри по всесвіту; хіба ж не в нас всесвіт? Глибин свого духу ми не відаємо. В середину йде таємничий шлях. У нас або ніде - вічність з її світами, Мину-

ле і Прийдешне» [5: 330]. Тема мандрівництва в романтизмі - глибоко філософська тема, що символізує мандрівку людини у світі не заради пізнання світу (позиція раціоналізму, науки), а для самопізнання, набуття свого індивідуального «я», що переживає світ, як щось прекрасне.

Образ людини - мандрівника пов'язаний з глибокою тугою за людською незавершеністю і недосконалістю світу, насамперед, соціального. Незадоволеність людини собою втілилася у романтиків своєрідним чином - у фантазіях, уявах, одним словом, у світі мрій. Діалектика життя і смерті, дня і ночі, світла і темряви, прекрасного і потворного (жахливого) глибоко і всебічно втілилася у творах

Тільки індивід, по-справжньому цікавий мистецтву, стверджували романтики, бо кожен індивід неповторний і особливий по-своєму. Мистецтво на відміну від науки покликане розкривати особливий, унікальний, неповторний стан душі (внутрішнє життя людини). Мистецтво, як і природа, є щось цілісне, незалежне від будь-яких соціальних сил та ідеологій. Романтики проголосили ідею « мистецтво заради мистецтва», ідею сильної творчості та ролі художника в мистецтві. Тільки вільна особистість може вільно творити. «Розгадати сенс життя здатний тільки митець» [5: 332]. І якщо для класицизму поезія була служницею держави, то у філософських та естетичних працях романтиків звучить думка про поезію як особисту справу окремої людини.

Людина романтиків так само приковує себе до незначного уламка висоти (хай і щонайвищого!), не помічаючи того, що сама перетворилася на цей уламок, звідси і почуття вселенської туги, котре – від неможливості утримати у собі, явити собою утрачену цілісність і гармонію. Не випадково Гельдерлін наголошує на єдності з усім, бо це означає жити серед богів, відчуваючи щасливе самозабуття.

Ідеалом романтиків була свобода духу, коли « дух реалізує сам себе» у вільному творчому процесі то він вдосконалює особистість. Найвільнішим проявом духу, романтики вважали, іронію, тому що завдяки іронії « людина здатна піднятися над самим собою » (Ф. Шлегель). Іронія є найважливішим естетичним принципом романтизму. « В іронії, - писав Ф. Шлегель, - все повинно бути жартом і все має бути всерйоз ...» [6: 189]. «Талант художника викликає захоплення, але якщо у творі немає божественного добра, то його творчість не володіє і божественною красою. І тоді це не мистецтво, оскільки твір мистецтва має бути прекрасним» [7].

Таким чином, романтики виробили вельми продуктивну концепцію людини, здатну творити інші культурні світи, що не існують і тим самим, перетворюють і вдосконалюють не тільки себе і людські відносини, але й навколишній світ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калениченко Н. Українська література ХІХ ст. Напрями, течії / Н. Калениченко. — К. : Наукова думка, 1977. — 316 с.
2. Бовсунівська Т. Феномен українського романтизму / Тетяна Бовсунівська — К. : Київ. ін-т “Слов’янський ун-т”, 1997. — Ч. 1 : Етногенез і теогенез — 155 с.
3. Камінчук О. А. Поетика української романтичної лірики (Проблеми просторової організації поетичного тексту) / Ольга Камінчук. — К. : ТОВ “ЛТД”, 1998. — 160 с.
4. Ніцше Ф. Народження трагедії / Ф. Ніцше // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. — Л.: Літопис, 1996. — 54 с.

5. Новалис Із «Фрагментів» // Мислителі німецького романтизму. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2003.– С.324-333.6. Шлегель Ф. Із «Лікейських фрагментів» / Ф. Шлегель // Мислителі німецького романтизму – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2003.– С.189-192.7. Шеллінг Ф.–В.–Й. Про відношення образотворчих мистецтв до природи / Ф.–В.–Й. Шеллінг // Мислителі німецького романтизму. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2003. – С. 364–383.

Стаття надійшла до редакції 08.10.14

Л.Сидоренко, ст. преподаватель

Национальный технический университет Украины «КПИ», Киев

ОБРАЗНО-СТИЛЕВЫЕ ДОМИНАНТЫ РОМАНТИЗМА

В статье исследовано онтологическое основание романтизма, на котором возникает образ человека, очерченный в философии, литературе и культуре. Выяснено те формы, которые наиболее адекватно передают духовный поиск человека.

Ключевые слова: *единение чувств, романтическая ирония, духовность, субъективная диалектика.*

Л.Сидоренко, senior teacher

Kiev

IMAGE AND STYLISTIC DOMINANTS OF ROMANTICISM

The article examines the ontological basis of Romanticism, on which there is an image of man, as outlined in philosophy, literature and culture. The same forms that most adequately convey the spiritual search for people are found out.

Key words: *unity of feelings of romantic irony, spirituality.*

УДК 821.161.1

О. Сидорчук, викл.

Нац.ун-т «Львівська політехніка», Львів

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ І РОЛЬ ІНТЕРТЕКСТУ В РОМАНІ «ОРФОГРАФІЯ» ДМИТРА БИКОВА

У статті розглядається система текстових відносин у романі «Орфографія» Дмитра Бикова. Метою даного дослідження є вивчення ролі інтертекстуальних елементів різних типів та їх реалізації в романі «Орфографія» Дмитра Бикова.

Аналізуються функції інтертекстуальних включень як конструктивних елементів авторського стилю, що відображають творче сприйняття історичної та літературної спадщини.

Ключові слова: *інтертекстуальність, інтертекст, прецедентний текст, авантест, алюзія, ремінісценція, фонові знання.*

© О. Сидорчук, 2014